

Amor Fati

ANTROPOLOGICZNE CZASOPISMO FILOZOFICZNE

marzec 1(1)/2015

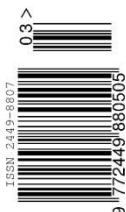
ISSN: 2449-7819

Felicytologia

Część I

Wydawnictwo Leimak

EWA FABIAŃSKA-JELIŃSKA

Akademia Muzyczna im. J. Paderewskiego w Poznaniu

KATEGORIA FELICITAS W ŚWIETLE TWÓRCZOŚCI POLSKICH KOMPOZY- TOREK

Słowa kluczowe: polskie kompozytorki, muzyka, nierówność płci, historia muzyki, biografia.

Polskie kompozytorki – często niedoceniane, ale ambitne i pracowite – dążą do celu małymi krokami. Samotne – niejednokrotnie czekają wiele lat, by zrozumiano ich twórczość. Na co dzień mają wiele obowiązków, łącząc życie rodzinne i karierę zawodową. Kreatywność? Inwencja? Pomysłowość? A przede wszystkim radość wynikająca z pracy twórczej! Te cechy odnajdziemy z pewnością u wielu polskich kompozytorek, takich jak m.in. Grażyna Bacewicz (1909-1969), o której Witold Lutosławski mówił, iż „widać w niej było urodzonego, rasowego muzyka, łączącego – podobnie do wielkich mistrzów baroku – talenty twórcy i odtwórcy w jedną harmonijną całość”¹. Na arenie międzynarodowej niezwykle często prezentowane są utwory Marty Ptaszyńskiej (*1943), która jest także znakomitą perkusistką, widzącą „muzykę w kolorach”. Możemy wyliczać jeszcze wiele nazwisk uzdolnionych artystek reprezentujących różne pokolenia: Joanna Bruzdowicz (*1943), Grażyna Krzanowska (*1952), Hanna Kulenty (*1961), Władysława Markiewiczówna (1900-1982), Bernadetta Matuszczak (*1931), Krystyna Moszu-

¹ Program 4. Puławskiego Festiwalu Muzycznego, 3-10.11.2013 [online]. [dostęp: 10.04.2015]. World Wide Web: <http://2013.festiwalwss.pl/festiwalwss.pl/grazyna-bacewicz-koncert-na-orkiestre-smyczkowa-1948/index.html>

mańska-Nazar (1924-2008), Grażyna Pstrokońska-Nawratil (*1947), Elżbieta Sikora (*1943), Jagoda Szmytka (*1982), Maria Szymanowska (1789-1831), Lidia Zielińska (*1953) czy Agata Zubel (*1978). Obecnie coraz więcej kobiet zaczyna pasjonować się i zajmować zawodowo kompozycją, co jeszcze w XIX wieku było nie do pomyślenia w świecie muzycznym. Co łączy życiorysy i twórczość artystek? Jak wyglądał rozwój ich karier artystycznych? Jakie są kobiety-kompozytorki?

W historii muzyki nie odnajdziemy wielu źródeł, w których opisywane są sylwetki kobiet-kompozytorek czy instrumentalistek. Dopiero pod koniec XX wieku w Stanach Zjednoczonych powstała książka Michelle Perrot, *Moja historia kobiet*², w której autorka koncentruje się na aspekcie związanym ze świadomym eliminowaniem kobiet z życia naukowego i artystycznego. Potrzebę opisywania tego problemu dostrzegają nie tylko teoretycy muzyki, muzykologzy, ale także kulturoznawcy, socjologzy czy psychologzy. Jeśli zastanowimy się nad nazwiskami kompozytorek reprezentujących różne okresy historyczne, które są najbardziej popularne w Polsce, najczęściej usłyszymy odpowiedź, iż jest to średniowieczna benedyktyńska Hildegarda z Bingen czy współczesna kompozytorka Grażyna Bacewicz. Rzadko wymienia się nazwiska innych znamienitych kompozytorek. Z czego ten fakt wynika? Dlaczego hierarchizowano postaci reprezentujące płęć męską i żeńską na przestrzeni tylu wieków, szczególnie jeśli chodzi o specjalizację kompozytorską? Warto przytoczyć słowa Fernanda Braudela, który zajmował się istotą hierarchizacji społecznej: „Powróćmy jednak do preferowanego przez nas słowa ‘hierarchia’. Z samej swojej istoty znajduje ono bez większej trudności zastosowanie w całej historii społeczeństw gęstego zaludnienia: żadne z nich nie rozwija się bowiem horyzontalnie,

² M. Perrot: *Moja historia kobiet*. Warszawa 2009.

na planie równości. Wszystkie one są w oczywisty sposób zhierarchizowane”³.

Powyższy cytat potwierdza przeświadczenie, iż historia kultury jest niezwykle zróżnicowana i zhierarchizowana. Od wieków zarówno kobiety-kompozytorki, jak i kobiety-dyrygentki były uznawane za osoby niezdolne, nienadające się do pracy twórczej, w przeciwieństwie do mężczyzn, którzy mogli być uosobieniem geniuszu. Co prawda uznawano fakt, iż postać kobiety może stać się inspiracją dla kreatywnego mężczyzny, przez co sprowadzono rolę kobiety do ‘muzy’, źródła natchnienia. Poza tym kobiety według wyżej wspomnianej hierarchizacji powinny przede wszystkim dbać o ognisko domowe i wspierać mężczyznę jako przywódcę, czyli mogły spełniać tylko i wyłącznie rolę pasywną. Jak wspominał kompozytor Felix Mendelssohn w wypowiedzi dotyczącej twórczości własnej siostry, kompozytorki i pianistki Fanny Mendelssohn Hensel (1805-1847) twierdził, iż komponowanie i publikowanie dzieł mogłoby jedynie przeszkodzić jej w wykonywaniu obowiązków domowych. Przeciwwstawienie się tej idei nastąpiło dopiero w wieku XX – znakomitym przykładem jest relacja małżeńska państwa Krzanowskich: Andrzeja i Grażyny, którzy spełniali się w roli „szczęśliwych” kompozytorów, równocześnie budując partnerską relację rodzinną. Grażyna Krzanowska, urodzona w 1952 roku w Legnicy, jest znaną polską kompozytorką i pedagogiem pracującym m.in. w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej im. Mieczysława Karłowicza w Katowicach czy w Państwowej Szkole Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Bielsku-Białej. Artystka została laureatką wielu prestiżowych konkursów kompozytorskich, jak na przykład Konkursu Kompozytorskiego Naczelnej Redakcji Muzycznej Polskiego Radia i Telewizji (1979) czy IX

³ F. Braudel: *Kultura materialna, gospodarka i kapitalizm XV-XVIII wieku*. T. 1. Warszawa 1992, s. 139. Cyt. za: K. Moraczewski: *Refleksje o teoretycznych podstawach historii kultury*. „Filo-Sofija” 2011/1, nr 12, s. 243.

Międzynarodowego Konkursu dla Kompozytorek w Mannheim (1988-89). Poza działalnością kompozytorską organizuje z powodzeniem różne wydarzenia muzyczne, jak na przykład Muzyczne Spotkania Młodych ALKAGRAN, czyli festiwal poświęcony pamięci jej męża, Andrzeja Krzanowskiego.

Co ciekawe najlepszym i najbardziej wartościowym komplementem dla kobiety mogły być słowa, iż „komponuje jak mężczyzna”, jak mówiono m.in. o utworach Clary Schumann (1819-1896), niemieckiej kompozytorki i pianistki, żony Roberta Schumanna. Z kolei w jednej z recenzji po wykonaniu utworu wybitnej polskiej kompozytorki, Grażyny Bacewicz stwierdzono, iż na pewno jest mężczyzną i pisze tylko pod pseudonimem artystycznym, ponieważ z pewnością żadna kobieta nie mogłaby komponować w tak doskonały sposób. O takiej sytuacji wspomina Danuta Gwizdalanka w swojej interesującej książce *Muzyka i płęć*⁴.

Grażyna Bacewicz (1909-1969) reprezentuje nurt najwybitniejszych kobiet-kompozytorek, którym udało się osiągnąć sukces, wspiąć się na piedestał w świecie rządzonego przez mężczyzn. Co ciekawe poza kształtowaniem i rozwijaniem warsztatu twórczego Grażyna Bacewicz koncertowała także jako solistka-skrzypaczka, zdobywając m.in. wyróżnienie na I. Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. Henryka Wieniawskiego w Warszawie (1935). Warto wspomnieć, iż poza regularnymi studiami, które odbyła w klasie kompozycji Kazimierza Sikorskiego w Konserwatorium Warszawskim, uczyła się także w Paryżu pod kierunkiem Nadii Boulanger, znanej francuskiej kompozytorki i znakomitego pedagoga.

Grażyna Bacewicz była wielokrotnie nagradzana zarówno w kraju, jak i za granicą za swoje kompozycje, otrzymując nagrody m.in. Towarzystwa Wydawniczego Muzyki Polskiej (1935), na Konkursie Kompozytorskim im. Fryderyka Chopina

⁴ D. Gwizdalanka: *Muzyka i płęć*. Kraków 2001.

(1949), Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów UNESCO w Paryżu (1960), Rządu Belgijskiego, a także złoty medal na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim w Brukseli (1965). Jej dorobek kompozytorski jest niezwykle bogaty, ponieważ tworzyła zarówno utwory przeznaczone na instrument solo, szereg utworów kameralnych, ale także wielkie formy instrumentalne oraz wokально-instrumentalne: symfonie, koncerty, kantaty, balety i opery radiowe. O jej wszechstronności świadczy także fakt, iż poza działalnością kompozytorską, solową, spełniała się jako pedagog zarówno w klasie kompozycji, jak i skrzypiec – nauczając w Konserwatorium Muzycznym w Łodzi oraz PWSM w Warszawie.

Jednak warto wspomnieć, iż już na początku XIX wieku działała inna polska kompozytorka i jedna z pierwszych pianistek w historii kultury europejskiej, Maria Szymanowska (1789-1831), której dorobek kompozytorski obejmuje dwadzieścia utworów wokalnych i ponad sto instrumentalnych. Są to głównie dzieła fortepianowe, które wykonywała podczas koncertów m.in. odbywając tournée po Rosji (głównie koncertując w salonach i na estradach Moskwy i Petersburga), podczas którego otrzymała tytuł *Pierwszej fortepianistki Ich Wysokości Carycy Elżbiety Aleksandrowny i Marii Fiedorowny z rąk cara Aleksandra*. Warto podkreślić, że jej koncerty odbywały się w wielu słynnych salach koncertowych także w Dreźnie, Lipsku, Weimarze, Paryżu czy Londynie, gdzie miała okazję spotkać się i zaprzyjaźnić z wybitnymi artystami, takimi jak Johann Wolfgang Goethe czy Gioacchino Rossini. Z kolei włoski kompozytor Luigi Cherubini zadedykował artystce fantazję fortepianową, a Adam Mickiewicz wiersz „Do Maryi Szymanowskiej” o następującej treści:

*„Na jakimkolwiek świata zabłysnęłaś końcu,
Tobie wieszczę, jak gwembry indyjskiemu słońcu,
Chyłą czoła wieńczone w nieśmiertelne liście,*

*I arf tysiącem twoje opiewają przyjście.
Zdziwisz się, kiedy nagle z Cherubinów choru,
Wyrwie się jakiś odgłos nieznany i dziki
Pomiędzy tryumfalne pieśni i okrzyki,
Jako wieśniak pośrodku królewskiego dworu;
Ale śmiały i wszystkich roztrącać gotowy,
Pójdzie prosto ku Tobie i z duszą obejmie.
Królowo tonów! Ty go powitasz uprzejmie:
To Twój dawny znajomy – to dźwięk polskiej mowy”⁵.*

Znaną następczynią Marii Szymanowskiej była Władysława Markiewiczówna (1900-1982), znakomita kompozytorka, pianistka i pedagog. Jej profesorami w różnych specjalnościach byli m.in. Seweryn Eisenberger, Zdzisław Jachimecki (w Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie), Hugo Leichtentritt, oraz Bruno Eisner (w Berlinie). Artystka zajmowała się czynnie także działalnością koncertową, jednocześnie nauczając w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Katowicach. Do jej ważnych osiągnięć należy rozwijanie szkoły fortepianowej dzięki wydaniu zbioru utworów muzycznych *Do-re-mi-fa-sol* w Warszawie przez wydawnictwo Czytelnik (1946).

XX wiek stał się przełomowy dla polskich kompozytorek – wiele z nich zaczęło osiągać sukcesy na konkursach o zasięgu krajowym i międzynarodowym dzięki swym niebywałym zdolnościom i kreatywności. Jedną z nich jest Elżbieta Sikora (*1943), laureatka prestiżowych konkursów kompozytorskich organizowanych w Polsce, Niemczech i we Francji. W jej twórczości istotną rolę pełni poszukiwanie interesujących barw dźwiękowych. Jak wspomina kompozytorka: „*Nie wiemy, kiedy powstał pierwszy dźwięk, dyskutujemy o tym, jak narodziła się muzyka.*

⁵ A. Mickiewicz: *Do Maryi Szymanowskiej* [online]. [dostęp:10.04.2015]. World Wide Web: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/mickiewicz-do-maryi-szymanowskiej.html>

*A ona jest w śpiewie delfinów, ryku lwa, pisku królików, zawołaniu górala... i także w ryku samochodów (...)*⁶.

Dla kompozytorek w XX wieku charakterystyczne stało się łączenie tradycyjnego instrumentarium muzycznego z muzyką elektroniczną – w takich utworach, jak na przykład *Genese* czy *On the Line*. Drugim filarem jej twórczości jest z pewnością opera (*Ariadna*, *Wyrwacz serc* czy *Madame Curie*) i balet (*Blow-up* czy *Waste Land*). Ważną rolę odgrywa również eksperymentowanie, poszukiwanie elementu *novum* w muzyce, ale nigdy kosztem rezygnacji z eksponowania ekspresji i emocji. Warto w tym miejscu zacytować słowa samej kompozytorki: „*Powoli odchodziłam od czystego eksperymentowania, zostawiając w moim języku, co było potrzebne do wyrażania emocji czy tej intensywności muzycznej*”⁷. Elżbieta Sikora zdaje sobie sprawę, że muzyka współczesna jest zawiła w odbiorze dla słuchaczy. Podkreśla jednak, iż można się nią zainteresować, gdy zacznie się ją dogłębnie analizować: „*W muzyce współczesnej nie znajdziemy pięknych melodii, ale jeżeli się na nią otworzymy, wywoła w nas szereg innych emocji. Może nas wzburzyć, zszokować, zrelaksować, zbulwersować, a to wszystko może okazać się naprawdę zachwycające*”⁸.

Sfera emocjonalna w muzyce ma również istotny wpływ na kształtowanie twórczości kompozytorki pochodzącej z Białegostoku, Hanny Kulenty (*1961). Jej utwory są wykonywane podczas prestiżowych festiwali muzyki nowej na całym świecie m.in. Huddersfield Festival, Schleswig-Holstein Musik Festival,

⁶ W. Nowak: *Między emocją a abstrakcją. Wokół twórczości Elżbiety Sikory*. „MEAKULTURA” 2013, [online]. [dostęp: 10.04.2015]. World Wide Web: <http://www.meakultura.pl/publikacje/miedzy-emocja-a-abstrakcja-wokol-tworzosci-elzbiety-sikory-728>

⁷ Ibidem.

⁸ E. Sikora: *Muzykę współczesną trzeba poznawać*. Rozmowę przeprowadziła E. Palińska [online]. [dostęp: 10.04.2015]. World Wide Web: <http://kultura.trojmiasto.pl/Elzbieta-Sikora-Muzyke-wspolczesna-trzeba-poznawac-n75640.html>

Münchener Biennale, Warszawska Jesień i Musica Polonica Nova we Wrocławiu. Jest laureatką II nagrody na Europejskim Konkursie Młodych Kompozytorów w Amsterdamie (1985), II nagrody na Konkursie Młodych Kompozytorów Związku Kompozytorów Polskich (1987), a także tytułu Kompozytora Roku w Gelderland (1999). Do jej ważnych osiągnięć należy także koncert monograficzny zorganizowany dzięki wsparciu rozgłośni radiowej Deutschlandfunk w Kolonii (2000) oraz nagroda Międzynarodowej Rady Muzycznej przy UNESCO (2002). Hanna Kulenty jest na stałe związana z dwoma krajami, zarówno z Polską, jak i z Holandią. Studiowała w obu państwach – ukończyła warszawską Państwową Wyższą Akademię Muzyczną im. Fryderyka Chopina w klasie kompozycji Włodzimierza Kotońskiego. Wielokrotnie uczestniczyła w warsztatach organizowanych w Królewskim Konserwatorium Muzycznym w Hadze pod kierunkiem Louisa Andriessena. Początkowo wiele utworów Hanny Kulenty charakteryzowało się ostrością, agresywnością brzmienia, ale obecnie coraz częściej kompozytorka zwraca się w stronę nurtu minimalistycznego, eksponując melodyczny kształt narracji dźwiękowej. Istotne w jej kompozycjach jest nieustanne narastanie, budowanie punktów kulminacyjnych i napięcia emocjonalnego.

Inną kompozytorką, która osiągnęła sukces na arenie międzynarodowej, jest Joanna Bruzdowicz (*1943). Podobnie jak Grażyna Bacewicz, jest absolwentką klasy kompozycji Kazimierza Sikorskiego w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie. Własny warsztat kompozytorski rozwijała pod okiem Nadii Bouanger, a także Oliviera Messiaena i Pierre'a Schaeffera. Swoją karierę muzyczną rozpoczynała jako pianistka, koncertując w Polsce, Austrii czy Belgii. Obok kompozycji ważną rolę w jej życiu zawodowym pełni także zajmowanie się krytyką i publicystyką muzyczną, a jej głównym przedmiotem zainteresowania jest muzyka współczesna, którą propaguje na łamach wielu rozgłośni radiowych we Francji, Belgii, Niemczech, Ame-

ryce. Mieszkając na stałe we Francji nie zapomina o promowaniu muzyki polskiej – stworzyła m.in. Międzynarodowy Festiwal Muzyki w Ceret, założyła także Belgijskie Towarzystwo im. Fryderyka Chopina i Karola Szymanowskiego. Z jej inicjatywy powstało w Perpignan CAT. Studios, które zajmuje się produkcją, dystrybucją filmową i nagrywaniem muzyki filmowej. To wiąże się z zainteresowaniami artystycznymi Joanny Bruzdowicz, ponieważ niezwykle często tworzy muzykę i scenariusze filmowe. Za swoje osiągnięcia i działalność na rzecz ojczyzny otrzymała w 2001 roku Order Odrodzenia Polski „Polonia Resituta”, a w roku 2013 została uhonorowana Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

Wszechstronna działalność to domena kobiet-kompozytorek – także Krystyny Moszumańskiej-Nazar (1927-2008), która prowadziła aktywną działalność pedagogiczną. Była nie tylko nauczycielem przedmiotów teoretycznych i akompaniatorem w Państwowym Liceum Muzycznym w Warszawie, ale także prowadziła klasę kompozycji w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Krakowie, w której sprawowała funkcję dziekana Wydziału Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki (1975-1978), prorektora do spraw studenckich (1978-1981), prorektora do spraw ogólnych i rozwoju kadry (1981-1987), rektora (1987-1993). Wielokrotnie zasiadała w jury konkursów kompozytorskich oraz wykładała w uczelniach polskich i zagranicznych. Jako kompozytorka została utytułowana wieloma nagrodami m.in. w Konkursie Młodych Związku Kompozytorów Polskich (1954), Międzynarodowym Konkursie Kompozytorek w Mannheim (1961), Międzynarodowym Konkursie dla Kompozytorek w Buenos Aires (1962). Do jej najważniejszych osiągnięć należało pięciokrotne zdobycie Nagrody Ministra Kultury i Sztuki za działalność kulturalną (1971, 1977, 1984, 1987, 1991), a także Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1993).

Bernadetta Matuszczak (*1931) to kompozytorka zapomniana, której twórczość warto przypominać i na nowo odkrywać. Podobnie jak inne polskie kompozytorki studiowała kompozycję w PWSM w Warszawie początkowo u Tadeusza Szeligowskiego, Kazimierza Sikorskiego oraz Nadii Boulanger w Paryżu jako stypendystka rządu francuskiego. Jest także absolwentką specjalności teoria muzyki. Do jej dorobku kompozytorskiego należą przede wszystkim utwory sceniczne i wokально-instrumentalne, które są wykonywane w kraju i za granicą, jak na przykład na festiwalu Międzynarodowego Towarzystwa Muzyki Współczesnej (ISCM) (1966), Internationale Maifestspiele w Wiesbaden (1972) czy Brighton Music Festival (1984). Bernadetta Matuszczak tworzy wiele oryginalnych form i gatunków muzycznych, jak na przykład opery-oratoria radiowe, za które kilkakrotnie została uhonorowana nagrodą Prix Italia (1973, 1970-71, 1979).

Obecnie studia i pracę naukowo-artystyczną w akademiach muzycznych w Polsce i za granicą w specjalności kompozycja podejmuje coraz więcej kobiet. Wielu z nich udaje się osiągnąć sukces na arenie międzynarodowej ogólnopolskiej, jak na przykład Lidii Zielińskiej, która w 2007 roku otrzymała nagrodę Związku Kompozytorów Polskich za wybitne i wszechstronne osiągnięcia kompozytorskie. Poza działalnością kompozytorską Lidia Zielińska zajmuje się czynnie badaniami nad muzyką najnowszą – głównie elektroakustyczną, eksperymentalną, a także tradycyjną muzyką japońską i reprezentuje Akademię Muzyczną im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu. Jej utwory były prezentowane niemal na całym świecie – w kilkudziesięciu krajach Europy, Azji i obu Ameryk. Kolejnym ważnym ośrodkiem muzycznym w Polsce, z którego wywodzi się wiele uzdolnionych kompozytorek, jest Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Jednym z zasłużonych pedagogów jest Grażyna Pstrokońska-Nawratil, która podobnie jak jej poprzedniczka

i imienniczka, Grażyna Bacewicz uzyskała nagrodę na Międzynarodowej Trybunie Kompozytorów UNESCO w Paryżu (1979).

Warto spojrzeć także na młodsze pokolenie artystek – jedna z nich, Agata Zubel to laureatka *Paszportu Polityki, Fryderyka* czy *Koryfeusza Muzyki Polskiej*. Artystka jest otwarta na różnorodne techniki kompozytorskie, przede wszystkim sonoryzm, serializm czy muzykę elektroniczną. Istotne jest łączenie znakomitego warsztatu kompozytorskiego z praktyką wykonawczą, ponieważ kompozytorka często wykonuje własne utwory jako wokalistka. Warto w tym miejscu podkreślić, iż wiele współczesnych polskich kompozytorek zajmowało się lub zajmuje się także czynnie grą na instrumencie, jak na przykład perkusistka – Marta Ptaszyńska.

Agata Zubel to nie jedyna kompozytorka o wielkim talencie twórczym. Równie kreatywną artystką jest Jagoda Szmytka, która w swej twórczości dąży do syntezy różnych sztuk, poprzez próbę zacierania granic pomiędzy muzyką, słowem, obrazem, sztuką wizualną czy ruchem scenicznym.

Niektóre kompozytorki, jak Jagoda Szmytka czy Marta Ptaszyńska, zdecydowały się na stałe zamieszkać za granicą, dzięki czemu osiągają karierę na arenie międzynarodowej. Marta Ptaszyńska jest profesorem kompozycji w University of Chicago oraz wicedyrektorem American Society for Polish Music.

Podsumowując – dla kobiet-kompozytorek istotne jest łączenie sfery intelektualnej (*ratio*) ze sferą emocjonalną (*emotio*) i równowaga tych dwóch istotnych elementów, która prowadzi do osiągnięcia satysfakcji, spełnienia. Poszukiwanie nowości w muzyce stanowi ważne miejsce w ich twórczości, ale nie zapominają o tradycji, szacunku wobec niej i wartości, które niesie ze sobą, tworząc syntezę między współczesnością a przeszłością. Poza tym doskonale sprawdzają się nie tylko w roli kompozytorek za sprawą znakomicie wykształconego warsztatu kompozytorskiego, ale także realizując się jako regularnie koncertujące wokalistki,

instrumentalistki, a także wykładowczynie uczelni i szkół muzycznych. Coraz częściej obejmują funkcje kierownicze – Grażyna Bacewicz była na przykład wiceprezesem Związku Kompozytorów Polskich, a Lidia Zielińska dyrektorem Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej *Poznańska Wiosna Muzyczna*. Kobiety-kompozytorki osiągają coraz więcej sukcesów na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej w dziedzinie kompozycji. W uczelniach o profilu muzycznym jest zatrudnianych coraz więcej kobiet-kompozytorek i dyrygentek, które będą z pewnością z powodzeniem, pasją i wielką radością reprezentować kolejne pokolenia świata kultury.

Bibliografia:

1. Braudel F.: *Kultura materialna, gospodarka i kapitalizm XV-XVIII wieku*. T. 1. Warszawa 1992, s. 139. Cyt. za: K. Moraczewski: *Refleksje o teoretycznych podstawach historii kultury*. „Filo-Sofija” 2011/1, nr 12.
2. Gwizdalanka D.: *Muzyka i płeć*. Kraków 2001.
3. *Hasła* w serwisie o kulturze *CULTURE.PL*: ‘Grażyna Bacewicz’, ‘Joanna Bruzdowicz’, ‘Hanna Kulenty’, ‘Grażyna Krzanowska’, ‘Władysława Markiewiczówna’, ‘Bernadetta Matuszczak’, ‘Krystyna Moszumańska-Nazar’, ‘Grażyna Pstrokońska-Nawratil’, ‘Marta Ptaszyńska’, ‘Elżbieta Sikora’, ‘Jagoda Szmytka’, ‘Maria Szymanowska’, ‘Lidia Zielińska’, ‘Agata Zubeł’.
4. Mickiewicz A.: *Do Maryi Szymanowskiej* [online]. [dostęp:10.04.2015]. World Wide Web: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/mickiewicz-do-maryi-szymanowskiej.html>
5. Nowak W.: *Między emocją a abstrakcją. Wokół twórczości Elżbiety Sikory*. „MEAKULTURA” 2013, [online]. [dostęp: 10.04.2015]. World Wide Web: <http://www.meakultura.pl/publikacje/miedzy-emocja-a-abstrakcja-wokol-tworczosci-elzbiety-sikory-728>
6. Perrot M.: *Moja historia kobiet*. Warszawa 2009.
7. Program 4. Puławskiego Festiwalu Muzycznego, 3-10.11.2013 [online]. [dostęp:10.04.2015]. World Wide Web: <http://2013.fe>

stiwawss.pl/festiwalwss.pl/grazyna-bacewicz-koncert-na-orkiestre-smyczkowa-1948/index.html

8. Sikora E.: *Muzykę współczesną trzeba poznawać*. Rozmowę przeprowadziła E. Palińska [online]. [dostęp: 10.04.2015]. World Wide Web: <http://kultura.trojmiasto.pl/Elzbieta-Sikora-Muzyke-wspolczesna-trzeba-poznawac-n75640.html>

Ewa Fabiańska-Jelińska - kompozytorka i muzykolog. W 2013 roku ukończyła z wyróżnieniem Akademię Muzyczną im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie prof. Zbigniewa Kozuba. Od 2014 roku ukończyła studia podyplomowe z zakresu kompozycji w Universität für Musik und darstellende Kunst w Wiedniu pod kierunkiem prof. Reinharda Kargera. Laureatka programu stypendialnego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Młoda Polska”, Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia dla studentów. Stypendystka Prezydenta Miasta Torunia, Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Miasta Poznania. Jej utwory są wykonywane w kraju (na przykład Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna”, Międzynarodowy Festiwal „Muzyka w Starym Krakowie” czy Międzynarodowy Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich ‘Probaltica’) oraz za granicą (m.in. w Czechach, Austrii, Holandii, Luksemburgu, na Słowenii, USA). Jest laureatką wielu ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów kompozytorskich m.in. Międzynarodowego Konkursu Kompozytorskiego „Gramodeska” w Pradze (2011), Ogólnopolskiego Konkursu Kompozytorskiego im. T. Ochlewskiego, organizowanego przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne (2011) czy Ogólnopolskiego Konkursu Kompozytorskiego KM Związku Kompozytorów Polskich im. Z. Mycielskiego (2013, 2014). Jej utwory są wydawane przez *Polskie Wydawnictwo Muzyczne* oraz *Norsk Musikforlag* z Norwegii. Kompozycje Ewy Fabiańskiej-Jelińskiej były wykonywane przez Orkiestrę Filharmonii Poznańskiej im. T. Szeligowskiego, Orkiestrę Kameralną Polskiego Radia ‘AMADEUS’, zespoły muzyki współczesnej ‘Sepia Ensemble’, ‘Prague Modern’ czy ‘Neo-Quartet’. W sezonie artystycznym 2014/2015 Ewa Fabiańska-Jelińska została ‘Kompozytorem-rezydentem’ orkiestry smyczkowej *Baltic Neo-*

polis Orchestra (program organizowany przez Instytut Muzyki i Tańca).
Ewa Fabiańska-Jelińska jest wykładowcą w Akademii Muzycznej im.
I. J. Paderewskiego w Poznaniu.

